

مشکلات نهادهای متولیه اوقات فراغت

در کشور ما متولی مشخصی برای اوقات فراغت وجود ندارد و سازمان‌های مختلف نظیر وزارت ورزش و جوانان، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، آموزش و پرورش و... هر یک به سهم خود، فعالیت‌هایی را برای غنابخشی به اوقات فراغت اقشار مختلف جامعه به انجام می‌رسانند.

اگر بخواهیم به طور اجمالی، اسامی دستگاه‌های اجرایی، وزارتخانه‌ها و نهادهای متولی یا فعال در برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های فراغتی را نام ببریم علاوه بر اسامی قبلی باید به اسامی نهادها و مؤسساتی همچون: وزارت کار و امور اجتماعی، وزارت جهاد کشاورزی، کمیته امداد امام خمینی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، بسیج، سازمان تربیت بدنی و... نیز اشاره کنیم. این سازمان‌ها با ساخت و تجهیز اردوگاه‌ها، ورزشگاه‌ها، مراکز تفریحی، سینماها، موزه‌ها و... در غنابخشی به اوقات فراغت، دخیل هستند؛ بدون اینکه از سیاست و برنامه واحدی تبعیت کنند.

ارزیابی فعالیت‌های دستگاه‌های اجرایی از آغاز تا کنون، مبین آن است که هر تابستان، حداکثر ۱۰ درصد از نوجوانان و جوانان کشور به صورت پراکنده، مقطعی و موردی، تحت پوشش فعالیت‌های فراغتی دستگاه‌های فرهنگی قرار گرفته و از امکانات ملی سود جست‌ه‌اند که البته دستگاه‌های غیر فرهنگی نیز در محدوده شرح وظایف خود به بخشی از جوانان به صورت مجزا خدمات‌رسانی کرده‌اند؛ اما در مجموع، فقدان نظارت ملی و اعتبار ویژه، نداشتن تشکیلات لازم و تشتت در سیاست‌گذاری، سبب پراکندگی امور و بهره‌مندی مقطعی و محدود جوانان از فرصت‌های فراغتی شده و عمده نیازهای جوانان در تابستان بی‌پاسخ مانده است.

از مهم‌ترین سؤالاتی که در بحث اوقات فراغت مطرح است، تعیین متولی یا متولیان اصلی آن است. چه کسی اوقات فراغت را در سطح جامعه و به‌ویژه برای جوانان سامان می‌دهد و چه کسی پاسخ‌گوی مشکلات ناشی از فقدان برنامه‌ریزی درست اوقات فراغت است.

کار، تفریح، رفت و آمد و سکونت، چهار عملکرد اصلی زندگی به شمار می‌رود. در مجتمع‌های زیستی اولیه که از ساختار ساده و جمعیت کمی برخوردار بودند، برنامه‌ریزی خاصی برای تحقق این عملکردها انجام نمی‌پذیرفت و همه امور، خودبه‌خود و بدون اندیشه و نظم خاصی انجام می‌شد. با افزایش جمعیت و پیچیده شدن ساختار جوامع، نیاز به برنامه‌ریزی در همه این زمینه‌ها آشکار شد و رشته‌های تخصصی برنامه‌ریزی شغلی، برنامه‌ریزی حمل و نقل، برنامه‌ریزی مسکن و همچنین برنامه‌ریزی برای گذران اوقات فراغت با هدف سامان بخشیدن به این عملکردها پدید آمد و در همه جوامع از جمله جامعه ما گسترش پیدا کرد.

یکی از اموری که در جامعه ما کمتر به آن توجه شده است، برنامه‌ریزی برای گذران اوقات فراغت است. شاید دلیل این کم‌توجهی، وجود مشکلات و بحران‌های کوچک و بزرگ در سایر بخش‌ها باشد. به هر حال امروزه نیاز به برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت همه مردم و از جمله جوانان، به شدت احساس می‌شود؛ زیرا ایام فراغت، زمانی است که اگر به‌درستی از آن استفاده شود، سبب تعالی و رشد انسان می‌شود و اگر هدر شود، سبب تباهی می‌شود و حتی عملکرد سایر بخش‌های زندگی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد.

ارزیابی فعالیت‌های

دستگاه‌های اجرایی از آغاز تا کنون، مبین آن است که هر تابستان، حداکثر ۱۰ درصد از نوجوانان و جوانان کشور به صورت پراکنده، مقطعی و موردی، تحت پوشش فعالیت‌های فراغتی دستگاه‌های فرهنگی قرار گرفته و از امکانات ملی سود جست‌ه‌اند

موانع و مشکلات موجود مؤثر در گذران فراغت

همیشه وقتی از ایام فراغت و نحوه گذران آن بحث می‌شود، بحث به انتقاد و پیشنهاد نیز کشیده می‌شود در چنین شرایطی صحبت از مشکلات و موانع فرهنگی - اقتصادی، اجتماعی و... اجتناب‌ناپذیر می‌شود. در اینجا قصد داریم به اختصار به اهم این مشکلات اشاره کنیم:

الف) موانع و مشکلات اقتصادی

۱. کمبود اعتبار

این مشکل شاید اصلی‌ترین مسأله‌ای است که به‌ویژه از جانب مسئولان و متولیان امر فراغت و در پاسخ به انتقادهای بیان می‌شود. طبق گفته رئیس سازمان ملی جوانان، جناب آقای میرباقری، تمامی برنامه‌های اوقات فراغت، تنها به یک درصد از نیازهای قشر جوان پاسخ می‌دهد. با عنایت به اینکه ۳۰ درصد از مجموع برنامه‌های فراغتی، متوجه جوانان است، اگر تعداد جوانان بالای ۱۵ سال را ۱۵ میلیون نفر در نظر بگیریم تنها به یک درصد از نیاز آنان پاسخ می‌دهیم.

کمبود اعتبار به‌ویژه بر دستگاه‌هایی که بودجه اوقات فراغت آنها فقط از محل اعتبارات استانی تأمین می‌شود فشار بیشتری وارد می‌آورد. پایین بودن میزان اعتبار دستگاهها در برخی موارد سبب اجرا نشدن برنامه‌های پیش‌بینی شده می‌شود. تأخیر در پرداخت اعتبارات به دستگاه‌های اجرایی هم از مسائلی است که مسئولان به صورت یک مشکل عمده مطرح می‌کنند؛ از این‌رو اطمینان‌ناداشتن به تأمین اعتبار هزینه شده، باعث انجام‌نشدن برنامه‌ها می‌شود. در اکثر موارد، پرداخت دستمزدها منوط به تأمین اعتبار است و این

دیر کرد می‌تواند به عنوان شاخصی منفی در جذب کارکنان مراکز فراغتی عمل کند. کمبود اعتبار بر تمامی مراحل، یعنی از مرحله احداث اماکن فراغتی گرفته تا مرحله نگهداری و ارائه خدمات تأثیر می‌گذارد و به عبارتی، مادر دیگر اختلالات در این بخش است.

۲. کمبود و غیراستاندارد بودن امکانات و فضاهای فراغتی

امکانات گذران اوقات فراغت در کشور به نسبت جمعیت، اندک است و تکاپوی نیاز موجود را نمی‌کند. تلاش وافر برای ساخت‌وساز بناهای فراغتی به عمل آمده است؛ ولی جمعیت رو به تزاید جوان کشور، محتاج فضاهای بسیار وسیع‌تری است.

گزارش معاونت فرهنگی امور عمرانی وزارت کشور درباره کمبود فضاهای فراغتی چنین می‌گوید: در همه شهرها، کمبود امکانات و فضاهای اوقات فراغت، محسوس است؛ به‌ویژه در شهرهای کوچک، کمبود زیادی در این باره

وجود دارد. در مشهد به ازای هر ۹۰۳۴۳ نفر، یک پارک و برای هر ۳۱۶۲۰۲ نفر یک سینما وجود دارد.

کمبود بودجه، مهم‌ترین مشکل شهرداری‌ها برای توسعه فضاهای فرهنگی و تفریحی است. احداث پارک، فضاهای ورزشی و... به ترتیب،

فعالیت عمده شهرداری برای ایجاد امکانات اوقات فراغت است. از نظر مردم، پارک‌های محلات، سینما، میدان ورزش و کتابخانه، امکانات سخت‌افزاری مطلوبی برای گذران اوقات فراغت است.

شهرسازی، تنها مؤسسه برای گذراندن اوقات فراغت است که بخش خصوصی در احداث و اداره آن نقش فعال دارد. تعداد این نوع مراکز نیز بسیار اندک است.

حسب منبع قبلی ۲۵ درصد پاسخ‌گویان اعلام کرده‌اند که وقت فراغت خود را خارج از منزل سپری می‌سازند. از میان فعالیت‌های زمان فراغت که در خارج از منزل انجام می‌شود، رفتن به گردشگاه‌های حومه شهر، پارک، قدم‌زدن در خیابان‌ها، دیدار و... اهمیت بیشتری دارد. شرکت در کلاس‌های هنری و کمک‌آموزشی، سهم اندکی دارد که علت اصلی آن کمبود امکانات در این باره است.

حسب همین تحقیق فقدان یا کمبود مراکز ورزشی، هنری و تفریحی مهم‌ترین مشکل مردم در گذران فراغت است و تنها ۶/۷٪ از پاسخ‌گویان از امکانات موجود رضایت داشته و در مقابل ۴۶/۶ درصد ناراضیتی خویش را ابراز کرده‌اند.

رفع کمبودها و کاهش ناراضیتی مردم از نحوه گذراندن اوقات فراغت در

شهر، نیازمند فعالیت بیشتر شهرداری‌ها در زمینه توسعه

فضاهای فرهنگی و تفریحی است. گزارش پژوهش

سازمان ملی جوانان درباره فضاهای امکانات ملی، مشکل

موجود را این‌گونه بیان می‌دارد: از آنجا که فضاهای امکانات ملی

به اندازه کافی و متناسب با رشد جمعیت و نیازهای جدید نسل جوان توسعه

پیدا نکرده است. حکومت، ابزارهای لازم برای هدایت، کنترل و سامان‌دهی میلیاردها دقیقه

وقت فراغت جوانان را ندارد؛ حتی می‌توان گفت

امکانات

گذران اوقات فراغت

در کشور به نسبت جمعیت،

اندک است و تکاپوی نیاز موجود

را نمی‌کند. تلاش وافر برای

ساخت‌وساز بناهای فراغتی به عمل

آمده است؛ ولی جمعیت رو به تزاید

جوان کشور، محتاج فضاهای

بسیار وسیع‌تری است.

که جوانان در حال حاضر از حداقل تسهیلات فراغتی مانند ورزشگاه‌ها یا زمین‌های بازی برای تخلیه انرژی مترکم خود، کتابخانه و تفرجگاه کافی در نزدیکی محل زندگی خود محروم‌اند و کمتر مشاهده می‌شود که مسئولان شهری

در احداث شهرک‌ها و عمران روستاها به موضوع گذران اوقات فراغت

جوانان در طرح‌های هادی و نقشه جامع شهرک‌ها از قبل توجه کرده باشند.

علاوه بر کمبود مراکز تفریحی، غیر استاندارد بودن، قدمت و فقدان شرایط لازم از دیگر معضلات مراکز فراغتی کشور است.

محوطه‌های خاکی، سرویس‌های غیر

بهداشتی، نبودن آب سالم، کوچک‌بودن فضا به نسبت جمعیت استفاده کننده، از مشکلاتی هستند که لذت استفاده از زمان فراغت را به تلخی بدل می‌سازند.

لوازم و ادوات تفریحی بسیاری از مراکز تفریحی، مستهلک و آسیب‌زا هستند و احتمال تخریب آنها و وارد شدن صدمات جسمانی به بهره‌مندان همچون سقوط، خراشیدگی و پارگی پوست، شکستگی استخوان و حتی مرگ وجود دارد. درباره تأسیسات ورزشی مشکل دو چندان می‌شود. فضاهای ورزشی با استانداردها سازگار نیستند و کثرت استفاده از آنها روند تخریب و استهلاک آنها را سرعت می‌بخشد.

۳. عدم استفاده بهینه از امکانات موجود

بیشتر دستگاه‌های اجرایی، خود را در برابر گذراندن اوقات فراغت جوانان مسئول نمی‌دانند و کمتر اتفاق می‌افتد که تسهیلات و امکانات

بدون استفاده خود اعم از: فضاهای ورزشی، اردوگاهی و تفریحی را - که بیشتر اوقات سال بدون استفاده است - در اختیار نوجوانان و جوانان محله‌ها قرار دهند؛ از این‌رو بهره‌برداری از این امکانات محدود، زمان فعالیت آنها کم و گستره کمی بهره‌برداری در حد کارکنان و خانواده‌های آنهاست.

بسیاری از امکانات فراغتی به دلیل کمبود اعتبارات و یا فقدان پشتیبانی بدون تکلیف مانده‌اند؛ برای مثال بسیاری از سینماهای کشور که قبل از انقلاب تأسیس شده‌اند، به دلیل فقدان فیلم مناسب، بدون استفاده مانده‌اند یا بسیاری از پارک‌ها به علت کمبود امکانات جانبی با حداقل ظرفیت و فقط برای قدم‌زدن، استفاده می‌شوند.

۴. فقر مالی و گرانی امکانات فراغتی

شاید برخی والدین با قدم‌زدن در پارک به آرامش خاطر برسند؛ ولی فرزندان ایشان و به‌ویژه نوجوانان و جوانان از مراکز فراغتی، انتظاری بیش از قدم‌زدن دارند. با عنایت به فقر مالی و با توجه به اینکه تعداد قابل توجهی از خانواده‌های کشور، زیر خط فقر قرار دارند، استفاده مطلوب ایشان از مراکز تفریحی، همچون سینماها، موزه‌ها، ورزشگاه‌ها، فرهنگسراها، شهربازی‌ها و... به‌راحتی میسر نیست.

پایین‌بودن درآمد این خانواده‌ها از یک سو و گران‌بودن برنامه‌های اوقات فراغت از سوی دیگر، استفاده از مراکز معدود فراغتی را برای تعداد کثیری از خانوارها سخت و یا ناممکن می‌سازد. تأسیس مراکز فراغتی رایگان یا ارزان می‌تواند در

توسعه فرهنگ استفاده از این اوقات، مفید باشد. مشکلات مالی، حتی برگزاری اردوهای دانش‌آموزی را دچار بحران ساخته است. حسب نتایج یک پژوهش، نیمی از اردوهای مدارس شاهد در سال ۷۰ برگزار نشد. در نتایج این تحقیق آمده است که پایین‌بودن دستمزد عوامل اجرایی در کاهش تعداد اردوها مؤثر بوده است. همچنین در این اردوها استفاده از مدرس مجرب و متعهد، به دلایل عدیده، از جمله پایین‌بودن دستمزد با مشکل، مواجه شده است.

لازم می‌دانیم انتهای بحث را با ذکر سخنان آقای میرباقری رئیس سازمان ملی جوانان درباره کاستی امکانات فراغتی به پایان ببریم. ایشان می‌گویند: تهرانی‌ها که بهترین وضعیت را در مقایسه با جوانان ایرانی دارند، به ۲۰ درصد نیازهای فرهنگی خود می‌رسند؛ در حالی که امکانات فرهنگی و هنری، حدود ۵۰۰ شهر کشور در حد صفر است.

ب) موانع و مشکلات فرهنگی

۱- سنت‌ها و عادات و آداب اجتماعی

پاره‌ای از سنت‌ها در جامعه، توزیع مطلوب استفاده از فراغت را دچار اختلال می‌سازد. تصور بخشی از مردم ما این است که گذران اوقات فراغت در بیرون خانه، مختص مردان و پسران است. دختران باید در خانه، فراغت خویش را سپری کنند. این رویه در تهران و شهرهای بزرگ به قوت گذشته نیست؛ ولی همچنان، بسیاری از خانواده‌های شهرستانی، فراغت بیرون از خانه را برای دختران نمی‌پسندند.

۲. غرب زدگی، تأثیرات آن و...

تأثیر فرهنگ غرب از جمله مسائلی است که در شیوه‌های گذران فراغت دیده می‌شود. تلاش می‌شود شیوه‌های گذراندن این اوقات، مبتنی بر فرهنگ اسلامی و ایرانی تدارک شود؛ اما تأثیر از

الگوهای غربی از جمله در مواردی همچون اختلاط زن و مرد باعث شده است که از این روش‌ها جلوگیری شود. این مسأله با عنایت به افراط‌ها و تفریط‌ها در نهایت به ضرر گذران مطلوب فراغت، تمام می‌شود.

۳. ناتوانی نهاد خانواده در مدیریت اوقات فراغت

امروزه بر اثر تحولات اجتماعی و اقتصادی جامعه و توسعه ارتباطات و صنعت، فعالیت‌های فراغتی، نزد بسیاری از جوانان از حالت سنتی به صورت مدرن در آمده است و هزینه‌های گرانی را از خانواده، طلب می‌کند؛ از این رو اولاً: در خانواده‌های کم درآمد، آن دسته از برنامه‌های فراغتی که به امکانات گران، مربی و راهنما و پرداخت مبالغی پول و هزینه نیاز دارد، به دلیل سایر اولویت‌ها و نیازهای خانواده به‌ویژه در بُعد معیشتی و رفاهی در اولویت قرار ندارد و هیچ‌گاه به اجرا در نمی‌آید؛ ثانیاً: از آنجا که خانه و خانواده قادر نیست که با روش‌های فعال اوقات فراغت به هیجان و انرژی فراوان نهفته در سرشت جوانان پاسخ گوید، بیشتر اوقات تابستان، با رهاشدن فرزندان از دایره نظارت و مدیریت خانواده، همراه است و تنها بعضی سرگرمی‌های غیرفعال و رفع نیازهای جسمانی برای جوانان در خانه رقم زده می‌شود؛ علاوه بر این، اصطکاک با سایر اعضای خانواده و فقدان آرامش در خانه سبب می‌شود که خود جوانان نیز مایل به گذراندن ساعاتی از زمان فراغت خود در بیرون از منزل و خارج از نظارت والدین باشند.

۴. ناآگاهی از مراکز فراغت و ناآشنایی با این نوع مراکز

بسیاری از خانواده‌ها با مراکز تفریحی، مخصوصاً مراکزی که صبغه فرهنگی و هنری دارند، بیگانه‌اند؛ برای مثال، بسیاری از مردم، از موزه‌های شهر خود

بازدید نکرده‌اند و آدرس این مراکز را نمی‌دانند یا بسیاری از انجمن‌های هنری و تفریحی، کلوپ‌های ورزشی و باشگاه‌ها آشنایی ندارند.

۵. استفاده نکردن از نیروهای فرهنگی و آموزش دیده در مراکز فراغتی

فرهنگ فراغت در جامعه ما جایگاه مطلوب خود را نیافته است؛ از این رو نیروی انسانی این بخش، فاقد کمترین اطلاعات است در نتیجه، بهره‌مندان از این مراکز، گرفتار مسائل حاشیه‌ای و اختلاف با نیروهای اجرایی این مراکز می‌شوند و به جای ایجاد آرامش و رفع خستگی، رنجور و با خاطره‌ای ناخوشایند، محیط را ترک و خیال تجدید دیدار را از ذهن خود پاک می‌کنند.

۶. دغدغه نداشتن جامعه در بارع فراغت

فراغت، یک معضل است، یک مشکل است، یک گرفتاری است که باید به جنگ آن رفت. این نوع نگرش که متأسفانه در بین بسیاری دیده می‌شود، خود معضلی فرهنگی است. جامعه‌ای که فراغت را یک فرصت ندانند، بلکه آن را یک زحمت بدانند توان استفاده بهینه از آن را نخواهند داشت.

در جامعه ما معضل فراغت با آغاز فصل تابستان متولد می‌شود، چند صبحی از لرزش‌های آن تملان می‌لرزد و با فرارسیدن اواسط تابستان، لرزه‌ها و پس‌لرزه‌ها تمام و آغاز سال تحصیلی

به معنای اتمام این معضل هر ساله است. این نوع نگرش خود، معضل اصلی برنامه‌ریزی برای این اوقات است. جامعه باید از مقوله یا پدیده وقت آزاد شهروندان، به‌منزله ابزاری برای رشد، وابستگی ملی و افزایش انرژی و شادمانی آنها بهره بگیرد و آن را فرصت مغتنمی برای بهره‌برداری این وقت عزیز بداند، به پیشوازش برود و آن را به نیروی محرکی بدل سازد که همه و حتی حکومت و ساختار سیاسی - اجتماعی از آن سود و سرمایه ببندوند.

۷. تجدیدی و کلاس‌های جبرانی تابستانی

فراغت تابستانی بسیاری از خانوارها، تحت تأثیر کلاس‌های جبرانی ناشی از تجدیدی فرزندان مختل می‌شود.

۸. کیفیت پایین تولیدات فرهنگی

تماشای تلویزیون و گوش کردن به رادیو، دو شیوه پرطرفدار گذران فراغت است. جا دارد به این مقوله‌ها توجه جدی بشود؛ زیرا متأسفانه برنامه‌های تلویزیونی از کیفیت پایینی برخوردارند. فیلم‌های سینمایی نیز همین سرنوشت را دارند. سینمای فعلی، گرفتار عوام‌زدگی و لمینیسیم شده است؛ اما طرفداران اندک خود را نیز از دست داده است؛ به نحوی که نه تنها هیچ تقاضایی برای ساخت سینمای جدید وجود ندارد؛ بلکه سینماهای موجود در حال تعطیل‌اند.

در زمینه موسیقی، تئاتر و برخی هنرهای دیگر نیز شاهد افول و نزول می‌باشیم و تعداد بهره‌مندان از این نوع هنرها و مراکز عرضه آنها در سال‌های اخیر به شدت کاهش یافته است. این فرآیند به‌حدی واضح و تأمل‌برانگیز است که می‌توان از آن تحت عنوان بحران هنری و فرهنگی یاد کرد. در زمینه سرانه مطالعه، اعم از کتاب، مجله و روزنامه نیز مراجعه به شمارگان کتاب‌ها مؤید

بحران موجود است. می‌توان گفت که کشور ما از حیث سرانه مطالعه و از نظر شمارگان نشریات، اعم از کتاب و مطبوعات در ردیف‌های انتهایی جداول بین‌المللی قرار دارد و می‌توان ادعا کرد که در سال‌های اخیر، این روند نزولی، شدت یافته است.

ج) مشکلات اجرایی و تشکیلاتی

در این باره در گزارش سازمان ملی جوانان چنین آمده است:

بیشتر دستگاه‌های اجرایی، خود را در برابر گذران فراغت جوانان مسئول نمی‌دانند و این مسأله را تنها در حوزه وظیفه خانواده‌ها، مدارس و دستگاه‌های فرهنگی کشور می‌بینند و همکاری شایسته‌ای با نهادهای متصدی در این زمینه ندارند.

از این رو کمتر اتفاق می‌افتد که تسهیلات

و امکانات بدون استفاده آنها اعم از: فضاهای ورزشی، اردوگاهی و

تفریحی در دسترس نوجوانان و جوانان محله‌ها قرار گیرد.

این اماکن در بیشتر اوقات سال، بدون استفاده است و

در مجموع، بهره‌برداری از آنها محدود، زمان فعالیت آنها کم

و گستره کمی بهره‌برداران در حد کارکنان و خانواده‌های آنهاست.

مطالعات، نشان می‌دهد که نظارت ملی

بر پروژه ایام فراغت اعمال نمی‌شود، اعتبار ویژه‌ای برای آن منظور نشده است و نداشتن تشکیلات لازم

و تشتت در سیاست‌گذاری‌ها به پراکندگی امور و بهره‌مندی مقطعی و محدود جوانان از امکانات ملی

و فرصت‌های فراغتی منجر شده است. مناسب است به مفاد گزارش سازمان ملی جوانان

در این باره اشاره کنیم:

در شرح وظایف و مأموریت‌های چندین دستگاه فرهنگی و اجرایی کشور، موضوع زمان فراغت گنجانده شده است؛ ولی متأسفانه هیچ دستگاهی، خود را مسئول اصلی آن نمی‌داند؛ به‌ویژه هنگامی که از فعالیت‌های فراغتی جوانان سخن به میان می‌آید، آنها محدودیت‌های اعتباری خود را مطرح می‌کنند. ارزیابی فعالیت‌های دستگاه‌های اجرایی طی چند سال اخیر، مبین آن است که هر تابستان، حداکثر حدود ۱۰ درصد از نوجوانان و جوانان کشور به صورت پراکنده، مقطعی و موردی، تحت پوشش دستگاه‌های فرهنگی و مسئول قرار می‌گیرند و از امکانات ملی و اردوگاهی بهره‌مند می‌شوند.

البته دستگاه‌های غیر فرهنگی نیز در محدوده شرح وظایف خود، بخشی از جوانان را به

صورت مجزا تحت پوشش قرار می‌دهند؛ ولی از انسجام و

مدیریت متمرکز برخوردار نیستند؛ از این رو عمده

نیازهای جوانان در تابستان بدون تکلیف و بی‌پاسخ

می‌ماند. بررسی‌های اولیه «سازمان ملی جوانان» در این

بازه نشان می‌دهد که فقدان نظارت ملی و اعتبار ویژه، نداشتن

تشکیلات لازم و تشتت در سیاست‌گذاری، سبب پراکندگی امور و بهره‌مندی مقطعی و

محدود جوانان از امکانات ملی و فرصت‌های فراغتی شده است.

در انتها برای بهره‌مندی از نظرات سایر محققان به پاره‌ای دیگر از موانع و معضلات اشاره می‌شود

با این گمان که تصویر واضح‌تر و کامل‌تری از مشکلات پیش رو ترسیم شود:

ابتدا برای مقایسه، نتایج یک مطالعه در سال‌های پیش از انقلاب (۱۳۴۹) عرضه می‌شود. در این تحقیق پاسخ‌گویان، مهم‌ترین مشکلات جوانان از لحاظ گذران فراغت را به شرح ذیل، طبقه‌بندی کرده‌اند:

گزارش سازمان ملی جوانان نیز در جمع‌بندی خود (سازمان ملی جوانان - ۱۳۸۱) اهم موانع موجود درباره گذران فراغت جوانان را این‌گونه طبقه‌بندی کرده است:

درصد پاسخ‌گویان	نوع مشکل	درصد پاسخ‌گویان	نوع مشکل
۳۰/۱	کمبود امکان و وسایل تفریح	۴/۴	نداشتن آزادی کامل
۱۹/۳	بیکاری و نداشتن هدف و برنامه	۲/۷	عدم امکانات مالی
۱۳/۸	نداشتن محیط سالم و مناسب	۱/۹	عادت نکردن به مطالعه
۱۱	مسأله جنسی - هوس‌بازی و بی‌بندوباری - اعتیاد	۰/۷	مشکلی نیست
۵/۷	کمبود کتابخانه و کتب	۰/۸	نمی‌داند
۴/۶	تنهایی و نداشتن دوست و مصاحب	۴/۲	سایر پاسخ‌ها
۴/۶	کمبود محیط‌های ورزشی		

(۱) فقدان شناخت، آگاهی و حساسیت کافی مسئولان و جامعه، درباره اوقات فراغت جوانان و

- ۱۲) نبود ضمانت اجرایی برای مصوبات شورای سازمان؛
 ۱۳) فقدان تشکل های صنفی ورزشی؛
 ۱۴) قانونمند نبودن فعالیت های حرفه ای در ورزش؛
 ۱۵) توسعه ناموزون جراید ورزشی؛
 ۱۶) توزیع نابرابر امکانات و منابع در سطح کشور؛
 ۱۷) نبود تناسب بین امکانات ورزشی و نیازهای ورزشی در جامعه؛
 ۱۸) وجود نداشتن تأسیسات مناسب برای فعالیت های ورزشی گروه های خاص (بانوان، کودکان، جانبازان و معلولان)؛
 ۱۹) ایجاد تأسیسات ورزشی بدون در نظر گرفتن نیازها و اولویت ها؛

- ۲۰) کمبود تجهیزات ورزشی مناسب، و وابستگی به خارج برای تهیه وسایل استاندارد؛
 ۲۱) محدودیت منابع مالی لازم برای اداره فدراسیون ها، انجمن های بانوان، هیئت های ورزشی و واحدهای اجرایی؛
 ۲۲) کافی نبودن تسهیلات بانکی برای سرمایه گذاری در امر ورزش؛
 ۲۳) مشارکت ضعیف بخش خصوصی در ایجاد اماکن ورزشی؛
 ۲۴) کم توجهی به ورزش کارکنان دستگاه های دولتی و غیردولتی؛
 ۲۵) استفاده غیر بهینه از امکانات موجود؛
 ۲۶) ناتوانی در نگهداری تأسیسات ورزشی موجود به علت کمبود نیروی انسانی و اعتبارات کافی.

پی نوشت:

۱. برگرفته از: بررسی وضعیت اوقات فراغت جوانان، ص ۲۰۲-۲۱۴.
 ۲. همان، ص ۲۱۴-۲۱۵.

- نوجوانان به ویژه در فصل تابستان؛
 ۲) فقدان اراده ای ملی از سوی دولت و نهادهای وابسته به آن برای پرداختن به موضوع و مسأله وقت آزاد جوانان؛
 ۳) فقدان طرحی جامع و جوان پسند و دستگاهها برای این موضوع و راه های پرداختن به آن؛
 ۴) فقدان هماهنگی کافی میان نهادها و سازمان های متولی؛
 ۵) فقدان حمایت کافی از نهاد و سازمانی ملی و توانمند برای پرداختن به فرصت فراغت؛
 ۶) کمبود منابع مالی، انسانی و فیزیکی در جامعه؛
 از آنجا که ورزش و تربیت بدنی، یکی از محوری ترین شیوه های گذران اوقات فراغت است و به جهت کثرت بهره مندان از ورزش، مناسب دیدیم مشکلات و تنگناهای ورزش کشور را مستقلاً و با استفاده از مطالعات و پژوهش های سازمان تربیت بدنی ارائه کنیم.
 د) مشکلات و تنگناهای سازمان تربیت بدنی اهم مشکلات و تنگناهای سازمان تربیت بدنی به شرح ذیل است:
- ۱) ناهماهنگی بین نهادهای ورزشی کشور؛
 ۲) پیروی نکردن دستگاهها و نهادهای ورزشی از سیاستها و خط مشی های کلی تعیین شده؛
 ۳) چندگانگی مراکز تصمیم گیری در بخش تربیت بدنی و ورزش؛
 ۴) فقدان نظارت بر اجرای برنامه ها و فعالیت های تربیت بدنی؛
 ۵) ناهماهنگی بین مراکز تحقیقاتی و پژوهشی ورزشی در سطح کشور؛
 ۶) نبود ضوابط مشخص برای نظارت و ارزشیابی کیفی فعالیت های واحدهای ورزشی؛
 ۷) فقدان ارتباطات کافی کارشناسی یا مراکز علمی و اجرایی در سطح جهان؛
 ۸) نگرش نامطلوب مسئولان به تربیت بدنی و ورزشی به منزله نیاز اساسی و عامل مهم تربیتی؛
 ۹) تناسب نداشتن تشکیلات سازمانی با نیازهای واقعی بخش؛
 ۱۰) بی توجهی به ورزش های پایه؛
 ۱۱) کمبود نیروی متخصص و نارسایی در امر آموزش؛

سیاست‌های اجرایی

۱) کودکان، طبق منشور سازمان ملل، حق زندگی و رشد (شامل آموزش، تفریح و فراغت) را دارند. باید این تضمین ایجاد شود که جوانان به تناسب مدارج تحصیلی، قابلیت‌ها و توانایی‌های خود، به کار مناسب دسترسی داشته باشند.

۲) اوقات فراغت، قلمرو مشروع و ارزشمندی است که جوانان، هویت خویش را در آن می‌یابند. دولت در همه سطوح باید این تضمین را ایجاد کند که تسهیلات مناسب در اختیار جوانان قرار گیرد؛ به نحوی که مشارکت مستمر و نیز نگرش سازنده آنها را به تفریحات سالم جلب کند.

۳) فعالیت‌های جدی فراغتی را می‌باید از طریق برنامه‌هایی مثل ورزش، انواع سرگرمی‌ها و فعالیت‌های هنری در جوانان تقویت کرد تا از این طریق، تعامل آنها با بزرگسالان برقرار شود، انسجام و یگانگی بیشتری در اعضای محلات و اجتماعات شکل گیرد، و نیز استقلال عمل، عزت نفس و توانایی جوانان تقویت شود.

۴) جوانان را باید به صورت غیرحرفه‌ای و برای سرگرمی، وارد فعالیت‌های فراغتی شوند و یا در فعالیت‌های داوطلبانه شرکت کنند. این فعالیت‌ها را نه تنها برای رضایت فردی و تقویت اجتماع خود، بلکه با انگیزه یافتن مسیر شغلی و حرفه‌ای در پرداختن به این‌گونه فعالیت‌ها انجام دهند.

۱-۴) مربیان و دست‌اندرکاران فعالیت‌های فراغتی جوانان باید به تک‌تک جوانان کمک کنند، زمینه‌های مورد علاقه و در دسترس برای پرداختن به فعالیت‌های فراغتی (ترجیحاً بیش از یک زمینه) را کشف کنند. بهتر است فعالیت‌هایی توصیه و انتخاب شوند که بالقوه برای جوانان جاذبه داشته و ارضا کننده باشند و مدت‌های طولانی بتوانند بدان‌ها بپردازند.

روزبه‌روز مهم‌تر می‌شوند و به عرصه سرگرمی و فراغت در حوزه خصوصی و عمومی ورود می‌یابند. از سوی دیگر ناآشنایی گسترده جوانان ایرانی برای کار با این فناوری‌ها را نباید از نظر دور داشت؛ از این‌رو باید درباره کار با این وسایل و نیز نقش این امکانات (به‌ویژه اینترنت و بازی‌های رایانه‌ای)

(یا شورای عالی جوانان)، در مقام متولی خاص مسائل جوانان می‌تواند با تقویت و ایجاد مراکز جوانان و خدمات مشاوره‌ای برای آن دسته که در جست‌وجوی کار و یا سرگرمی هستند، نقش فعالی ایفا کند.

۴-۶) فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی (I.C.T)

۲-۴) دسترسی منصفانه به برنامه‌های فراغتی، سهم اساسی در بهبود کیفیت زندگی جوانان دارد. دسترسی به اوقات فراغت باید فارغ از محدودیت‌های طبقاتی و جنسیتی باشد. همچنین، تسهیلات و خدمات لازم می‌باید در اختیار کسانی قرار گیرد که به لحاظ اقتصادی و اجتماعی از محرومیت برخوردارند.

۳-۴) روند خصوصی‌شدن ارائه کالاها و خدمات اوقات فراغت به جوانان در بخش‌های عمومی (سالن‌های سینما و تئاتر، باشگاه‌های ورزشی، ویدئوکلوب‌ها، نوارخانه‌ها، کتابخانه‌ها و...)، می‌باید در توان درجه‌ای جوانان باشد و بر کیفیت گذران وقت آزاد آنها نظارت شود تا علاقه جوانان را به خود حفظ کند.

۴-۴) باید همه تلاش‌های ممکن را به کار بست تا جوانان بیکار را از برنامه‌های فراغتی رایگان یا کم‌هزینه و در مکان‌های دولتی باخبر شوند. دست‌اندرکاران این‌گونه خدمات می‌باید متوجه محرومیت مالی جوانان بیکار باشند و تا حد امکان، برنامه‌های خود را به این گروه‌ها با نرخ کمتر و در ساعات کم‌مشتری عرضه کنند. جلساتی را می‌توان برای تقویت انگیزش این‌گونه جوانان و زدودن انفعال حاصل از بیکاری برگزار کرد.

۵-۴) وجود سازمان‌دهی برای رهبری جوانان و دادن بینش فردی و ارزش‌های روشن اخلاقی به آنها ضروری به نظر می‌رسد. سازمان ملی جوانان

روند

خصوصی شدن ارائه

کالاها و خدمات اوقات فراغت

به جوانان در بخش های عمومی

(سالن های سینما و تئاتر، باشگاه های

ورزشی، ویدئو کلوپ ها، نوار خانه ها،

کتابخانه ها و...)، می باید در توان

در جهای جوانان باشد

افکار قالبی و پیش داوری های موجود در این باره، بر طرف شود.

۴-۶) در موضوع اوقات فراغت،

باید همکاری و همسویی بیشتری

بین نهادهایی که به نحوی با جوانان

سر و کار دارند (مثل مدرسه، خانواده و دیگر

سازمان های رسمی) به عمل آید. باید به آنها آموزش داد و از آنان حمایت کرد.

۵-۶) باید مطالعه و تحقیق درباره نقش و آثار پیش گیرانه برنامه های فراغتی در زندگی جوانان آسیب پذیر، با ملاحظه شرایط فرهنگی و محلی صورت گیرد.

۶-۶) لازم است، امکانات مناسب (مالی و غیرمالی) برای حمایت کردن و نشان دادن اهمیت تسهیلات فراغتی برای جوانان آسیب پذیر، فراهم شود.

۷-۶) در برنامه های آموزشی که از طریق مدارس، مراکز مشاوره ای و مراکز مشابه در اختیار جوانان قرار می گیرد، باید مشاوره های فراغتی را نیز گنجانند.

۷) برنامه های تفریحی برای جوانان تا حد امکان با هدایت و رهبری خود جوانان اجرا شوند.

۸) علل و عوامل مؤثر بر وارد شدن جوانان به رفتارهای خطرناک، بررسی شوند.

راهبردها و مهارت های لازم برای اجتناب از رفتارهای خطرناک در اختیار جوانان قرار گیرد.

این گونه مراکز را نقطه اتکایی برای خود بیابند و در صورت مواجهه با خشونت (چه در خانواده و چه در

اجتماع) و یا به جای پرسه زدن در خیابان و ارتکاب رفتارهای ضد

اجتماعی، به آنها پناه برند.

۶) با توجه به اهمیت آموزش گذران اوقات فراغت، این گونه آموزش ها باید در برنامه رسمی و غیررسمی آموزشی دبستان، راهنمایی و دبیرستان گنجانده شوند. در این باره توصیه می شود:

۱-۶) آموزش نحوه استفاده از اوقات فراغت

باید به جوانان در معرض آسیب های

اجتماعی؛ مهارت های لازم را

برای دنبال کردن شیوه بهینه

استفاده از آن بیاموزد و نگرش

مثبت آنها را به زندگی،

فراغت و کار تقویت کند.

۲-۶) باید جوانان آسیب پذیر

را برای اتخاذ تصمیمات بهتر

در ارتقای رشد فردی و اجتماعی

خویش به تبادل نظر متقابل و

داوطلبانه تشویق کرد.

۳-۶) فعالیت های گسترده و فراگیری را باید به کار گرفت تا امکان اتحاد و یگانگی جوانان آسیب پذیر و غیر آسیب پذیر فراهم آید و بدین طریق، موانع،

در ایجاد سرگرمی به آنها آموزش داد. ۵) در تنظیم و تدوین فلسفه، سیاست ها و شیوه های آموزش اوقات فراغت، نکات زیر را باید مد نظر قرار داد:

۱-۵) اتخاذ تدابیری برای به حداقل رساندن آثار فقر؛

۲-۵) توجه کردن به رفاه غذایی و تغذیه کودکان؛

۳-۵) اهمیت دادن به برنامه های لازم برای تقویت رشد شناختی، عاطفی و اجتماعی نوجوانان و جوانان؛

۴-۵) اتخاذ تدابیری برای محافظت از کودکان در برابر آلودگی محیط زیست به ویژه در شهرهای بزرگ؛

۵-۵) انجام اقداماتی برای رعایت بهداشت و رفتارهای صحیح سلامتی در کودکان و نوجوانان؛

۶-۵) یافتن تمهیداتی برای ارزیابی، شناسایی و اعطای کمک های ویژه (و در صورت لزوم مداخله) به کودکان در معرض خطرهای بیشتر؛

۷-۵) فراهم کردن برنامه های پس از مدرسه و یا برنامه هایی در کانون ها و مراکز مربوط به جوانان؛

هدف از این کار، آن است که نوجوانان و جوانان،

آموزش

نحوه استفاده از

اوقات فراغت باید به جوانان

در معرض آسیب های اجتماعی؛

مهارت های لازم را برای دنبال کردن

شیوه بهینه استفاده از آن بیاموزد

و نگرش مثبت آنها را به

زندگی، فراغت و کار

تقویت کند.

راه کارهای عملی

۱) ورزش در اولویت فعالیت‌های مورد علاقه نوجوانان و جوانان برای پرکردن اوقات فراغت قرار دارد؛ از این رو باید ایجاد و توسعه مراکز مختلف ورزشی از قبیل باشگاه‌ها، میادین و سالن‌های ورزشی از طریق مبادی ذی‌ربط ورزشی صورت پذیرد. همچنین باید برای جذب هر چه بیشتر آنان به ورزش، مسابقات و اردوهای مختلف ورزشی را راه‌اندازی و امکان رقابت‌های سازنده بین آنها را فراهم کرد. در این باره راه‌اندازی تمامی رشته‌های ورزشی در همه شهرستان‌ها و برگزاری مسابقات مختلف بین آنها ضروری است.

۲) سکوت حاکم بر کتابخانه‌ها و مطالعه کتاب‌ها می‌تواند نوجوانان و جوانان را به سمت خود بکشاند و از بهترین راه‌ها برای استفاده مطلوب از زمان فراغتشان محسوب شود. البته پیشنهاد می‌شود اولاً: سالن‌های مطالعه کتاب‌ها گسترش یابد؛ ثانیاً: کتاب‌های تخصصی جدید در تمامی رشته‌های علمی، تهیه شود.

۳) مشاهده کتاب‌های گوناگون و جدید، نوجوانان و جوانان را به خرید و مطالعه آنها

تشکیل اردوهای کار در

زمینه‌های تولیدی اعم از

- بررسی شود و از آن رو که
- گسترش هنرهایی مانند
- نقاشی، خطاطی، قالی‌بافی،
- و مانند آن علاوه بر پر
- کردن بهینه اوقات فراغت
- قشر جوان، از نظر مادی هم
- برای آنان و جامعه، دارای ارزش
- اقتصادی است. بر مسئولان امر است
- که برای انجام چنین فعالیت‌هایی، مراکزی را
- دایر و به آموزش نوجوانان و جوانان بپردازند.
- همچنین باید مسابقاتی را برای ترغیب بیشتر
- قشر جوان به این هنرها برگزار کنند.
- (۷) پایگاه‌های مقاومت بسیج، یکی از
- مطمئن‌ترین مکان‌ها برای گذران وقت آزاد
- نوجوانان و جوانان است. همچنین با نگرش به
- موقعیت و وضعیت نظام اسلامی‌مان از لحاظ
- سیاسی، فرهنگی، نظامی و... لازم است که
- مسئولان، به برنامه‌های پایگاه مقاومت بسیج،
- عنایت بیشتری مبذول دارند. شایسته است
- که مسئولان، با گسترش فعالیت‌های بسیج
- دانش‌آموزی و دانشجویی، کلاس‌های قرآن،
- احکام و سایر فعالیت‌های فرهنگی و ورزشی را

- صنعتی، کشاورزی و خدماتی،
- به گونه‌ای که مقرر می‌شود. نوجوانان و جوانان در نظر گرفته شود.
- این امر، باعث استفاده مطلوب از
- وقت آزادشان و نیز سبب رشد
- اجتماعی آنان می‌شود.
- بیشتر از آن رو که
- گسترش هنرهایی مانند
- نقاشی، خطاطی، قالی‌بافی،
- و مانند آن علاوه بر پر
- کردن بهینه اوقات فراغت
- قشر جوان، از نظر مادی هم
- برای آنان و جامعه، دارای ارزش
- اقتصادی است. بر مسئولان امر است
- که برای انجام چنین فعالیت‌هایی، مراکزی را
- دایر و به آموزش نوجوانان و جوانان بپردازند.
- همچنین باید مسابقاتی را برای ترغیب بیشتر
- قشر جوان به این هنرها برگزار کنند.
- (۷) پایگاه‌های مقاومت بسیج، یکی از
- مطمئن‌ترین مکان‌ها برای گذران وقت آزاد
- نوجوانان و جوانان است. همچنین با نگرش به
- موقعیت و وضعیت نظام اسلامی‌مان از لحاظ
- سیاسی، فرهنگی، نظامی و... لازم است که
- مسئولان، به برنامه‌های پایگاه مقاومت بسیج،
- عنایت بیشتری مبذول دارند. شایسته است
- که مسئولان، با گسترش فعالیت‌های بسیج
- دانش‌آموزی و دانشجویی، کلاس‌های قرآن،
- احکام و سایر فعالیت‌های فرهنگی و ورزشی را

- بیشتر از قبل تقویت کنند.
- (۸) فهرستی از سازمان‌های
- دارای توانایی برای
- غنی‌ساختن اوقات فراغت
- نوجوانان و جوانان در فصل
- تابستان، تهیه شود و همراه
- برنامه‌ها و نشانی سازمان‌ها در
- اختیار دانش‌آموزان و دانشجویان و
- شهرستان‌ها قرار گیرد.
- (۹) تشکیل اردوهای کار در زمینه‌های
- تولیدی اعم از صنعتی، کشاورزی و خدماتی،
- به گونه‌ای که مقرر می‌شود. نوجوانان و جوانان در نظر گرفته شود. این امر،
- باعث استفاده مطلوب از وقت آزادشان و نیز
- سبب رشد اجتماعی آنان می‌شود. همچنین،
- دانش‌آموزان و دانشجویانی که از طبقه متوسط
- به پایین باشند، می‌توانند ضمن کار در
- تابستان، هزینه تحصیل خود را نیز تأمین
- کنند.

- (۱۰) با توجه به اهمیت اوقات فراغت در
- سرنوشت نوجوانان و جوانان، باید خود آنان از
- اهمیت این امر و نحوه گذراندنش آگاه باشند.

ترغیب می‌کند؛ از این رو شایسته است که نمایشگاه‌های کتاب در تمامی فصول سال و در همه شهرستان‌ها برپا شود.

(۴) با عنایت به نقش کانون‌های فرهنگی و تربیتی در غنی‌سازی وقت آزاد نوجوانان و جوانان، مسئولان باید برای گسترش فضای فرهنگی کانون‌های فرهنگی و تربیتی، اقدام لازم را معمول و با استفاده از مربیان متعهد و دلسوز به گسترش برنامه‌های مذهبی، ورزشی، هنری، آموزشی و اردوهای مختلف بپردازند.

(۵) با توجه به کمبود فضا برای سپری کردن وقت آزاد نوجوانان و جوانان در سطح کشور، بهتر است علاوه بر فعالیت کانون‌های فرهنگی و تربیتی؛ مدارس و دانشگاه‌ها هم پیش از شروع تعطیلات تابستانی، طرح و برنامه‌ای منطقی و عملی برای گذران این اوقات ارائه دهند. پس باید مدارس و دانشگاه‌ها در تابستان دایر باشند تا نوجوانان و جوانان از امکاناتی نظیر زمین ورزش، کتابخانه، کارگاه و آزمایشگاه بهره‌مند شوند.

(۶) هنر و فعالیت‌های مربوط به آن هم باید

جوان، استفاده از صدا و سیماست؛ پس باید مسئولان آن، ضمن توسعه کمی و کیفی شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی به منظور جلب نظر نوجوانان و جوانان برنامه‌هایی را تهیه و پخش کنند که با ویژگی‌های سنی دوره نوجوانی و جوانی هماهنگی بیشتری داشته باشد.

۱۵) به منظور استقبال هر چه بیشتر نوجوانان و جوانان از برنامه‌هایی که مسئولان برای غنابخشی اوقات فراغت آنان طراحی می‌کنند، باید از نظرات مخاطبان هر شهرستان استفاده شود.

اجرای مفید و مؤثر این پیشنهاد، مستلزم توجه به مواردی از جمله موارد زیر است: - ایجاد تنوع در امکانات عرضه شده: افزایش قدرت انتخاب افراد هر دو جنس برای نحوه گذران اوقات آزاد به گونه‌ای که هر نوع سلیقه و علاقه‌ای را تحت پوشش قرار دهد، باعث رشد شخصیت و تکامل فکر و اندیشه افراد می‌شود.

- آگاهی‌دادن به مردم درباره مفهوم و کارکرد اوقات فراغت: تغییر نگرش مردم در این جهت که اوقات آزاد صرفاً استراحت کردن و بدون فعالیت بودن نیست. پیامد چنین نگرشی، گاهی به مرز گریز از واقعیات زندگی نیز کشیده می‌شود. حال آنکه اگر

نهی از منکر ضروری است. ۱۳) با توجه به اینکه روزنامه‌ها و مجلات، بیشترین اطلاعات، اخبار و حوادث گوناگون روز جهان را گزارش می‌دهند؛ از این رو اگر با محتوای مناسب، چاپ و با قیمت مناسب‌تری توزیع شوند، می‌توانند از بهترین زمینه‌های برای گذراندن اوقات آزاد باشند. ۱۴) یکی از برنامه‌ها در اوقات فراغت قشر

متولیان آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها، صدا و سیما و مطبوعات باید درباره اهمیت و نحوه گذران بهینه آن به قشر جوان، آموزش‌های لازم را ارائه و به ایشان تفهیم کنند که مبادا اوقات فراغت را بیهوده بگذرانند. آنان باید بدانند که مقصود از گذران اوقات آزاد، فقط تفریح نیست و وقتی که یک فرد، فراغت زیادی داشت، دست کم باید قسمتی از آن را نیز برای یادگیری و شکوفایی خلاقیت به کار ببرد. آنان باید بیاموزند که زندگی خود را با تفریحات وقت‌گیر، بی‌ثمر و فسادانگیز تباه نسازند.

۱۱) سازمان‌های مختلفی در زمینه اوقات فراغت دخیل‌اند؛ پس باید بین آنها در امر تدارک برنامه‌ریزی برای غنی‌ساختن اوقات آزاد نوجوانان و جوانان در مناطق مختلف، هماهنگی به عمل آید و تحقق یا تحقق نیافتن برنامه‌ها، ارزیابی شود و برای اصلاح برنامه‌ها اقدامات مناسب صورت پذیرد.

۱۲) از آن رو که پارک‌های شهری هم از اماکن مناسب برای گذران اوقات فراغت نوجوانان و جوانان به شمار می‌روند، باید این مکان‌ها از زمینه‌های گرایش به انحرافات پاک‌سازی شوند؛ بدین منظور، حضور نیروهای متعهد آشنا به علوم رفتاری و آگاه به مسائل نوجوانان و جوانان برای اجرای فریضه امر به معروف و

متولیان

آموزش و پرورش،

دانشگاه‌ها، صدا و سیما و

مطبوعات باید درباره اهمیت

و نحوه گذران بهینه آن به قشر

جوان، آموزش‌های لازم را ارائه و

به ایشان تفهیم کنند که مبادا

اوقات فراغت را بیهوده

بگذرانند.

تعطیلات را بخشی از فرآیند تربیت بدانیم از این فرصت باید به صورت برنامه‌ریزی شده استفاده کنیم. در این زمینه کمیته‌های فرهنگی، هنری و همهٔ مراکزی که به نحوی در غنی‌ساختن اوقات فراغت دانش‌آموزان فعال‌اند باید به‌شناسایی استعدادها و علایق آنها پرداخته، برای به حداکثر رساندن استفاده از این ایام برنامه‌ریزی کنند. به‌ویژه اینکه بسیاری از دانش‌آموزان، پس از تحصیل با مشکل گذران اوقات فراغت مواجه می‌شوند؛ زیرا هیچ برنامهٔ خاص و مشخصی برای این ایام ندارند.

نقش والدین: برنامه‌ریزی والدین برای این ایام باید با مشورت و نظر خود فرزندان صورت گیرد، نه فقط با اعمال نظر والدین؛ زیرا در غیر این صورت، مهم‌ترین مشخصهٔ مفهوم اوقات فراغت - نبود الزام - کمرنگ می‌شود و در نتیجه کارکردهای مطرح‌شده، جایگاه خود را از دست می‌دهند. آنچه در این زمینه اهمیت دارد، توجه‌دادن والدین به این امر است که آنها باید همواره نقش راهنما داشته، فرزندان را با توجه به علایقشان در جهت رشد و پرورش استعدادهایشان یاری کنند.

تفریحی آموزشی را ندارند؛ از این راه کارهای زیر می‌تواند بهره‌وری فرزندان آنان را از این ایام تا حدودی افزایش دهد: (۱) امکان معاشرت فرزندان را با دوستان قابل اعتماد، فراهم سازید. برای اطمینان بیشتر توصیه می‌شود، به نحوی با خانوادهٔ آنها ارتباطی هر چند اندک برقرار کنید. (۲) کتاب‌هایی متناسب با علایق آنها تهیه کنید. (۳) امکان استفاده از کتابخانه‌ها را برای آنان فراهم آورید.

(۴) وقت بیشتری را به فرزندان اختصاص دهید تا در نتیجهٔ ارتباط متقابل، شناخت متقابل شما از همدیگر نیز توسعه یابد.

(۵) بخشی از کارهای منزل را بنا به «انتخاب فرزندان» به آنها واگذار کنید.

(۶) امکانات تهیهٔ کارهای دستی ارزان‌قیمت را در منزل فراهم آورید و خود نیز راهنمایی آنان را عهده‌دار شوید.

به طور قطع شما نیز راه کارهای خلاقانهٔ دیگری را می‌توانید به این فهرست اضافه کنید.

نقش

والدین: برنامه‌ریزی

والدین برای این ایام باید

با مشورت و نظر خود فرزندان

صورت گیرد، نه فقط با اعمال نظر

والدین؛ زیرا در غیر این صورت،

مهم‌ترین مشخصهٔ مفهوم اوقات

فراغت - نبود الزام - کمرنگ

می‌شود